

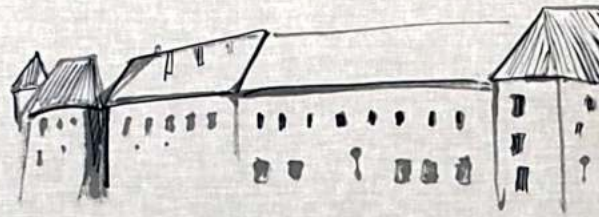

Razstava o Ferdinandu Avguštinu Hallersteinu in njegovem spomeniku

Ob 30. obletnici vzpostavitve diplomatskih odnosov med Kitajsko in Slovenijo
ter 320. obletnici rojstva Ferdinanda Avguština Hallersteina

刘松龄与玑衡抚辰仪文献展览

纪念中斯建交30周年暨刘松龄诞辰320周年

Uma Haller lha invitado
Juba (Anita + Peter)
Jub 200 Edward Green
30.04.2014

Ana U

Sloni, France
23/04/14

04.03.2014
Alessio

Keddy R. Pic
M. F. 1.

Amanda Hobbes
horita + date

Daniel Vink

of June M.W. Lucia P.
Taja M. Xoo L.

Dobson
Dobson
CHEN

Joana

NEW ARMILA

Bernard

你知道吗?!
Anika

Barbara Friel 阮

Meges 有 Hallerstein

板屋. Gubbana 是地地地地地
在北京古老的观象台上, 记录着
日 津 西 方 科 学 交 流 的 果 实.

阮
德
德
夜
夜
夜

Marlo Gibson

乾隆
帝
命
名

乾隆九年
1744-1754

竣工于乾隆十年

该仪器其刻度保住了西方360°的刻度制

古
同
一
心

Lead

Spoštovaní,
menim, de je
znanstveno-istorijsko
in kulturno utemeljeno
dobiti kopijo
Hallersteinovega dela
za ljubljano.

M.H. Buzić
Ljubljani
18.04.2014
M. Buzić
2014. 4. 17

Élaine
FRANCE
27.04.14

Mijca Kraft
lena

LUNA T. S. ❤️ 6
LSTT

medjozari

SABRINA
NANUT

Janek

L

H

27.08.1703
29.10.1774

Ljubljana
Beijing (北京)

Garden Chryso
马特西

2104 14
Kiss from France!
Apr 3.

Anka Peter
Ant
Magda

Razstava o Ferdinandu Avguštinu Hallersteinu in njegovem spomeniku

Ob 30. obletnici vzpostavitve diplomatskih odnosov med Kitajsko in Slovenijo
ter 320. obletnici rojstva Ferdinanda Avguština Hallersteina

刘松龄与玑衡抚辰仪文献展览

纪念中斯建交30周年暨刘松龄诞辰320周年

Razstava o Ferdinandu Avguštinu Hallersteinu in njegovem spomeniku
Priprava razstave in spremne publikacije: dr. Matevž Košir in doc. Huiqin Wang
Oblikovanje: Dolores Gerbec
Jezikovni pregled: dr. Aleksandra Gačić Belej
Izdal in založil Arhiv Republike Slovenije
Zanj odgovarja direktor dr. Bojan Cvefvar
Ljubljana, 2023, spletna izdaja

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 149513219
ISBN 978-961-6638-45-6 (PDF)

KAZALO

- 5 **Bojan Cvelfar**
Hallerstein – most med Republiko Slovenijo in Ljudsko republiko Kitajsko
- 9 **Wang Shunqing**
Spomenik vzajemnemu spoštovanju civilizacij
- 12 **Mitja Saje**
Povratak Ferdinanda Avguščina Hallersteina v Slovenijo
- 25 **Qi Rui**
Stari pekinški observatorij in zvezdni opazovalnik
- 31 **Peter Štih**
Sodelovanje med Slovensko akademijo znanosti in umetnosti ter Kitajsko akademijo znanosti in spomin na Hallersteina
- 34 **Metka Lokar**
Znanost in umetnost: Ferdinand Avguštin Hallerstein in Huiqin Wang

Hallerstein – most med Republiko Slovenijo in Ljudsko republiko Kitajsko

dr. Bojan Cvelfar
direktor Arhiva Republike
Slovenije

Sodelovanje med Arhivom Slovenije in Državno arhivsko upravo LR Kitajske se je začelo v osemdesetih letih preteklega stoletja in se je nadaljevalo tudi po tem, ko je Ljudska republika Kitajska (leta 1992) priznala Republiko Slovenijo. Sodelovanje je konkretnije oblike na arhivskem področju dobilo po kongresu Mednarodnega arhivskega sveta v Pekingju leta 1996 in podpisu meddržavnega sporazuma o kulturnem sodelovanju v letu 1998.

Leta 1999 so na pobudo kitajskega veleposlaništva v Ljubljani in v okviru Sporazuma o kulturnem sodelovanju med Slovenijo in Kitajsko Arhiv RS obiskali predstavniki Državne arhivske uprave Kitajske. Leto kasneje je delegacija Arhiva RS obiskala Prvi zgodovinski arhiv Kitajske, obisk kitajskih arhivov je takrat organiziralo tudi Arhivsko društvo Slovenije. Ob vnovičnem obisku kitajskih kolegov v Ljubljani poleti 2001 smo se dogovorili, da bo Arhiv RS z razstavo o Sloveniji gostoval v Pekingju. Jeseni 2003 je bila tako v Pekingju na ogled razstava »Slovenska mesta skozi čas«.

Ob sodelovanju na različnih arhivskih področjih je zaslužen pozornost kmalu dobil tudi Ferdinand Avguštin Hallerstein (1703–1774), ki je kot jezuitski misijonar, a tudi priznan astronom, matematik, kartograf in diplomat na Kitajskem deloval od leta 1739 do smrti leta 1774. Njegovo arhivsko dediščino namreč hranijo tako Arhiv RS kot pekinški arhivi. Leta 2003 smo se dogovorili za vzajemno evidentiranje arhivskega gradiva o Hallersteinu.

Leta 2005 so predstavniki kitajskih državnih arhivov vrnili obisk in gostovali z razstavo »Biseri kitajskih arhivov«, ki je bila v organizaciji Arhiva RS najprej

Delegacija Arhiva RS in udeleženci strokovne ekscurzije Arhivskega društva Slovenije pred Prvim zgodovinskim arhivom Kitajske v Pekingju. V prvi vrsti v sredini stojita direktor Arhiva RS Vladimir Žumer in direktorica Prvega zgodovinskega arhiva Kitajske. Peking, april 2000.

Kitajska arhivska delegacija na stopnišču Arhiva RS junija 2001. V zgornji vrsti od leve proti desni: vodja računalniškega centra Prvega zgodovinskega arhiva Kitajske Wang Peng, vodja Prvega zgodovinskega arhiva Kitajske Yang Yongzhan, namestnica vodja oddelka za mednarodno sodelovanje Državne arhivske uprave LR Kitajske Zhao Cong, iz Ministrstva za kulturo RS mag. Nina Zupančič Pušavec, namestnik generalnega direktorja Državne arhivske uprave LR Kitajske Guo Shuyin, namestnik direktorja Arhiva RS Marjan Zupančič, direktor Arhiva RS mag. Vladimir Žumer. Spodaj: iz Arhiva RS mag. Natalija Glažar ter iz arhiva LR Kitajske Wang Lejun in Yan Zhiquan.

postavljena v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije, nato je obiskala še arhiva v Celju in Mariboru. Del gostujoče razstave so bili tudi dokumenti, ki se nanašajo na Hallersteina in jih hrani Prvi zgodovinski arhiv Kitajske v Pekingu. Faksimile teh dokumentov je kitajski arhiv takrat poklonil Arhivu RS.

Dobri odnosi med arhivi obeh držav so se odrazili tudi pri sodelovanju v mednarodnem projektu o Hallersteinu. Rezultat raziskovanja njegovega življenja in dela so poleg na novo odkritih arhivskih dokumentov med drugim razstava »Nadčasovni prenos. Umetniške interpretacije življenjske zgodbe Ferdinanda Avguščina Hallerja von Hallersteina« (leta 2008 je bila na ogled v Slovenskem etnografskem muzeju in v Mestnem arhivu v Šanghaju) in znanstveni zbornik, ki sta ga KID KIBLA in Arhiv RS izdala leta 2009 ter je bil nato preveden v kitajščino. V omenjenih delih je Hallerstein »zaživel« ne le kot most med preteklostjo in sedanjostjo, ampak tudi kot most med Slovenijo in Kitajsko.

Predstavniki Arhiva RS so leta 2008 spet obiskali Upravo kitajskih državnih arhivov in tudi Stari pekinški observatorij. Tam je veliko pozornosti požel zvezdni opazovalnik, ki ga je načrtoval F. A. Hallerstein. Rodila se je ideja o postavitvi Hallersteinovega »spomenika« – replike t. i. ekvatorialne obročaste krogle (astronomskega opazovalnika) – v Ljubljani. Leta 2012 je Arhiv RS sprožil uradno pobudo za postavitve spomenika, ki so jo podprli Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Slovenski etnografski muzej in Univerza v Ljubljani, načelno sta predlog podprla tudi Ministrstvo za zunanje zadeve ter takratno Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. Da pobuda ne bi zamrla, je Arhiv RS avgusta 2015 vnovič posredoval pobudo Ministrstvu za kulturo, Ministrstvu za zunanje zadeve in predsedniku Vlade RS.

Leta 2015 je bila otvoritev razstave o F. A. Hallersteinu v Državnem zboru RS, kjer je bila spet izražena podpora postavitvi spomenika. Decembra 2016 je Univerza v Ljubljani predlagala imenovanje skupnega slovensko-kitajskega odbora, ki bi nadaljeval postopke in preučil možnosti za realizacijo postavitve. Julija 2017 je bila v parku pred arhivom odprta občasna razstava »Hallerstein in Svilna pot«, ki jo

Z odprtja razstave »Biseri kitajskih arhivov« v organizaciji Arhiva RS v prostorih Muzeja novejšje zgodovine Slovenije, november 2005. Od desne proti levi: direktor Muzeja novejšje zgodovine Slovenije dr. Jože Dežman, dr. Mitja Saje, direktor muzeja Mengeš Janez Škrlep, generalni direktor Državne arhivske uprave LR Kitajske Mao Fumin in direktor Arhiva RS dr. Matevž Košir.

Odprtje razstave Nadčasovni prenos – Ferdinand Avgustin pl. Hallerstein v Mestnem arhivu Šanghaj 12. maja 2008. Zadaž od leve proti desni: Huiqin Wang, direktor Arhiva RS dr. Matevž Košir, namestnik generalnega direktorja Državne arhivske uprave LR Kitajske Yang Jibo in direktor Mestnega arhiva Šanghaj Wu Cheng.

Odprtje razstave Hallerstein in Svilna pot na travniku pred Arhivom RS, julij 2017. Od desne proti levi: namestnik direktorja Arhiva RS dr. Andrej Nared, predsednik Državnega zbora RS Milan Brglez, Huiqin Wang, veleposlanik LR Kitajske Je Hao, podpredsednik SAZU dr. Robert Zorec in dr. Mitja Saje.

Na pogovoru v rezidenci kitajskega veleposlanika. Od desne proti levi: kitajski veleposlanik Wang Shunqing, direktor Arhiva RS dr. Bojan Cveľfar, namestnik direktorja Arhiva RS dr. Andrej Nared in dr. MatevŹ KoŹir, februar 2023.

je ob prisotnosti kitajskega veleposlanika v Sloveniji odprl predsednik DrŹavnega zbora RS dr. Milan Brglez. Oba sta se takrat zavzela za skorajŹnjo postavitve replike zvezdnega opazovalnika pred Arhivom RS.

V istem času je bila na obisku v Sloveniji delegacija Kitajske akademije znanosti, ki je skupaj s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti med naŹrtovane skupne projekte uvrstila tudi postavitve spomenika Hallersteinu. Septembra 2017 se je slovenski minister za kulturo Tone PerŹak ob 3. ministrskem forumu kulturnega sodelovanja Kitajske z drŹavami srednje in vzhodne Evrope v mestu Hangzhou sreŹal s kitajskim ministrom za kulturo in mu omenil pobudo za postavitve replike Hallersteinove obroŹaste krogle v Ljubljani, kar je le-ta sprejel z zanimanjem in odobravanjem. Odtlej je bila postavitve spomenika veŹkrat tudi tema na sreŹanjih drugih visokih predstavnikov obeh drŹav. Aktivno se je v projekt vkljuŹila tudi Mestna obŹina Ljubljana in VeleposlaniŹtvo Republike Slovenije v Peking. DrŹavna arhivska uprava LR Kitajske pa je ob pripravah na otvoritev priŹujoŹe razstave in spomenika poslala Arhivu RS Źe digitalne kopije novo odkritih dokumentov o Hallersteinu.

Prizadevanja veŹ institucij in posameznikov za postavitve spomenika so bila iz leta v leto konkretnjeŹa in po dobrem desetletju od prve uradne pobude kaŹe, da bo replika obroŹaste krogle kot simbol kitajsko-slovenskega sodelovanja na znanstvenem, kulturnem in arhivskem podroŹju kmalu res stala v njegovem rojstnem mestu, v neposredni bliŹini osrednjega slovenskega arhiva in nekdanjega jezuitskega kolegija, v katerem se je Hallerstein Źolal in zaŹel svojo pot med zvezde. V priŹakovanju postavitve obeleŹja bi se rad zahvalil vsem ustanovam in posameznikom, ki so sodelovali pri tem pomembnem simbolnem projektu. ■

Spomenik vzajemnemu spoštovanju civilizacij

Wang Shunqing

veleposlanik Ljudske
Republike Kitajske v Sloveniji

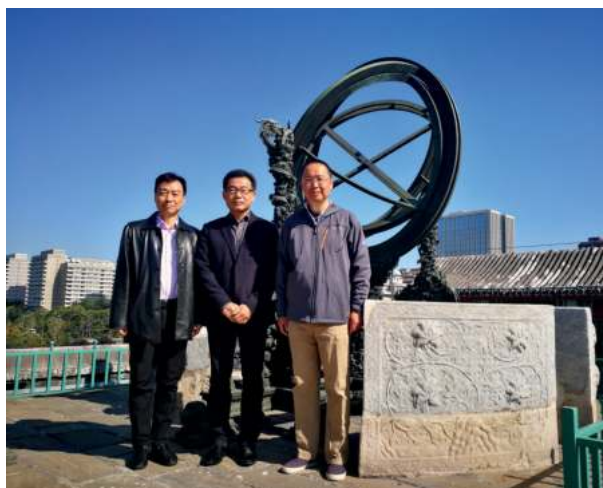
Z zvezdnim opazovalnikom sem se najprej seznanil na prvi dan dela kot veleposlanik v Sloveniji. Še preden sem ga videl v živo, sem prevzel pomembno nalogo priprave replike, ki bo postala spomenik kitajsko-slovenskemu prijateljstvu. Ta slavni astronomski instrument, ki ga je naročil cesar Qianlong iz kitajske dinastije Qing, je bil po desetih letih dokončan leta 1754 pod okriljem Ferdinanda Avgušтина Hallersteina, Slovenca, ki je bil takrat nadzornik Cesarskega urada za astronomijo, in je klasična mojstrovina med velikimi bronastimi starodavnimi astronomskimi instrumenti. Ime zvezdni opazovalnik posebej romantično domišljijo takrat živčih ljudi o prostranosti vesolja.

Poleti leta 2019 sem zvezdni opazovalnik videl v živo v Starem pekinškem observatoriju Pekinškega planetarija. Da bi mi pomagali bolje opraviti svojo nalogo, so v Pekinškem planetariju naredili izjemo in mi dovolil, da si ga ogledam od blizu. Do najmanjše podrobnosti narejen, umetnini podoben podstavek in drobno merilo instrumenta sta name naredila velik vtis. Zvezdni opazovalnik je rezultat znanja in sposobnosti širokega nabora ljudi in si zasluži mesto med zakladi starodavnih kitajskih astronomskih artefaktov. Na temelju kitajskih tradicionalnih astronomskih instrumentov in oblikovnih rezbarij izdelana naprava uporablja 360-stopinjski obseg delitve in evropski slog gradnje, kar je močno povečalo natančnost merjenja.

9

Ko sem gledal skozi kukalo zvezdnega opazovalnika, se mi je zdelo, da gledam isto zvezdnato nebo, kot ga je pred 300 leti opazoval Hallerstein. Potoval je čez oceane in prispel do oddaljene Kitajske, premagal je jezikovne in kulturne razlike ter druge ovire, temu posvetil svoje življenje in ustvaril najznamenitejši astronomski instrument svojega časa. V dolgih letih, ki so sledila njegovi smrti, je zvezdni opazovalnik preživel spremembe in preizkušnje stoletij, a kljub temu ostal nedotaknjen. Med

Veleposlanik LR Kitajske v Sloveniji Wang Shunqing (v sredini) na Starem pekinškem observatoriju pred astronomskim opazovalnikom, ki ga je načrtoval F. A. Hallerstein.

Veleposlanik LR Kitajske v Sloveniji Wang Shunqing na ogledu v delavnicah, kjer pripravljajo repliko astronomskega opazovalnika.

Delavnica z repliko astronomskega opazovalnika v izdelavi.

vojno je bil večkrat prestavljen, vendar se je na koncu vrnil v domovino. Danes svetu pripoveduje zgodbo o izmenjavi in zbliževanju dveh civilizacij, Kitajske in Evrope.

Obisk Pekinškega planetarija me je osupnil in me prisilil k temeljitemu razmisleku o pomenu replike zvezdnega opazovalnika kot spomenika kitajsko-slovenskemu prijateljstvu. Ugotovil sem, da bi bila škoda tako za Hallersteina, ki si je takrat prizadeval za odličnost, kot za vse prihodnje obiskovalce spomenika, če replika ne bi bila izdelana po najvišjih standardih in bi prikazovala zvezdni opazovalnik v njegovi izvorni obliki. Po dolgem premisleku sem se odločil, da povabim strokovnjake iz Pekinškega planetarija, da bi sodelovali pri izdelavi replike, in jim naročil, naj najamejo vrhunsko kitajsko ekipo, ki bo predmet obnovila s pomočjo podatkov 3D-skeniranja, da bo vreden naziva spomenik kitajsko-slovenskega prijateljstva. Upam, da bo v prihodnosti vsakdo, ki bo stopil pred ta spomenik, skozi izkustvo dolge zgodovine kitajsko-slovenskih izmenjav začutil novo obdobje razvoja kitajsko-slovenskega prijateljstva in sodelovanja.

Veleposlanik LR Kitajske v Sloveniji Wang Shunqing in podžupan Mestne občine Ljubljana Rok Žnidaršič pri ogledu kamna za podstavek spomenika F. A. Hallersteinu. Repliko zvezdnega opazovalnika, ki ga je zasnoval Ferdinand Avguštin Hallerstein (1703–1774), slovenski jezuit, astronom, matematik, kartograf in diplomat med svojim življenjem na Kitajskem v času dinastije Qing, bo podarilo Veleposlaništvo LR Kitajske kot spodbudo za nadaljevanje kulturnih stikov med Slovenijo in Kitajsko.

Odkar sem prevzel mesto veleposlanika v Sloveniji, me je navdušilo veliko zanimanje za spomenik kitajsko-slovenskega prijateljstva v obeh državah. O tem projektu sta se dogovorila voditelja obeh držav in je bil večkrat omenjen v stikih na visoki ravni med obema stranema, pri čemer sta me sedanja predsednica Slovenije gospa Musar in nekdanji predsednik gospod Pahor večkrat spraševala o napredku izdelave. Poleti leta 2022 sem odpotoval na Kitajsko v mesto Tianjin z namenom, da bi si na lastne oči ogledal repliko v njeni prvi podobi in obliki. Takrat mi je odleglo in veselil sem se izida tega čudovitega dela.

11

Ferdinand Avguštin Hallerstein je na Kitajskem preživel 36 let in začel zgodovino prijateljskih odnosov med Kitajsko in Slovenijo ter izjemno prispeval h kulturnim izmenjavam med Vzhodom in Zahodom. Čas mineva, generacije se menjavajo, medtem ko kitajsko-slovenski odnosi vstopajo v novo obdobje razvoja. Državi sta daleč narazen, vendar razdalja več kot 7.000 kilometrov zdaj ni več ovira za prijateljske izmenjave. Od vzpostavitve diplomatskih odnosov med Kitajsko in Slovenijo se odnosi med državama stalno in zdravo razvijajo, s tesnimi stiki na vseh ravneh, s plodnim vzajemno koristnim sodelovanjem med obema stranema in številnimi humanističnimi izmenjavami. Kot spomenik kitajsko-slovenskemu prijateljstvu bo replika zvezdnega opazovalnika čudovit simbol prijateljstva med državama ter vzajemnega spoštovanja vzhodnih in zahodnih civilizacij. ■

Povratak Ferdinanda Avgušтина Hallersteina v Slovenijo

prof. dr. Mitja Saje

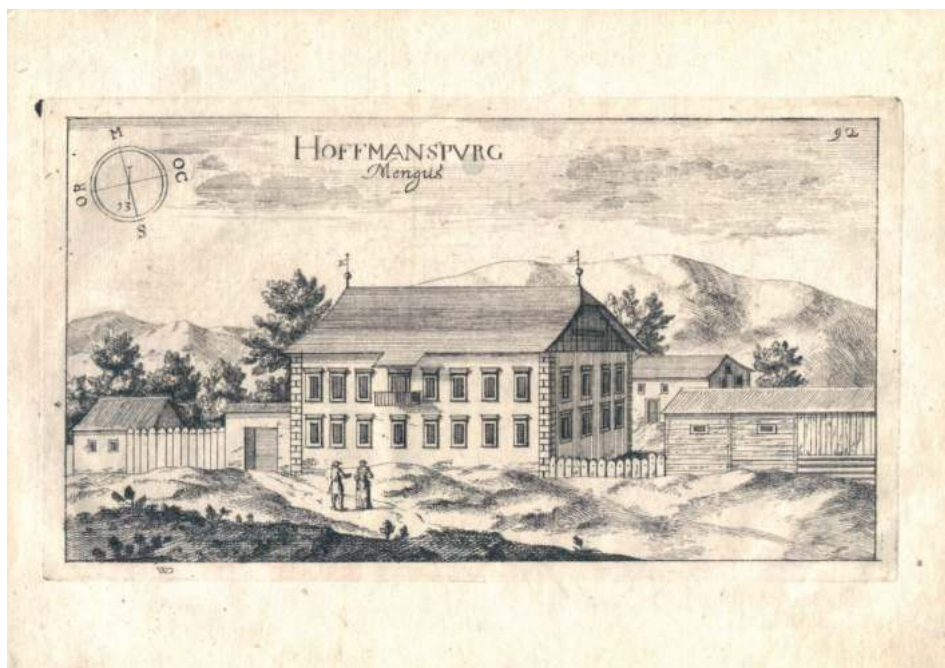
Oddelek za azijske študije,
Univerza v Ljubljani

Ferdinand Augustin Haller von Hallerstein, s kitajskim imenom Liu Songling, je izhajal iz plemiške družine, ki je posedovala dvorec v Mengšu. V status barona je bil povišan njegov ded, ki je po tedanjih običajih staremu priimku Haller dodal še plemiški naziv von Hallerstein. Odraščal je v Mengšu, vendar je bil rojen v Ljubljani, 27. avgusta 1703, kjer se je tudi šolal na Jezuitskem kolegiju. Po končanem študiju v Ljubljani oktobra 1721 je stopil v jezuitski red. Leta 1728 so ga potrdili za misijonarsko službo. Na pot proti Kitajski je krenil iz Trsta septembra 1735 in s seboj kot popotnico vzel tudi slovensko katoliško pesmarico, ki jo sedaj hrani osrednja knjižnica v Pekingu. Na daljno pot je krenil iz Lizbone, kjer je na ladjo čakal več mesecev in se v tem času naučil portugalsko. Pred odhodom je vzpostavil dober odnos s portugalsko kraljico Marijo Ano, ki je bila habsburškega rodu in sestra cesarja Karla VI. Z njo in s portugalskim dvorom je ohranjal stike ves čas svojega bivanja na Kitajskem. Z dvorom rimsko nemškega cesarstva je bil povezan še prek svojega brata Vajkarda Hallersteina, ki je bil med leti 1738–73 v Bruslju spovednik cesarjevega brata vojvode Karla Aleksandra Lotarinškega. Pomembne so bile tudi Hallersteinove povezave prek družine njegove matere Suzane Elizabete baronice Erberg z gospostva Dol pri Ljubljani.

Aprila 1736 se je s skupino jezuitov vkrcal na portugalsko ladjo, ki je s postankom v Mozambiku priplula v portugalsko kolonijo Goa v Indiji, kjer so zaradi zapletenih političnih in varnostnih razmer morali jezuiti, namenjeni na Kitajsko, čakati kar

12

Dvorec Mengeš kot ga je v
17. stoletju upodobil Janez
Vajkard Valvasor.

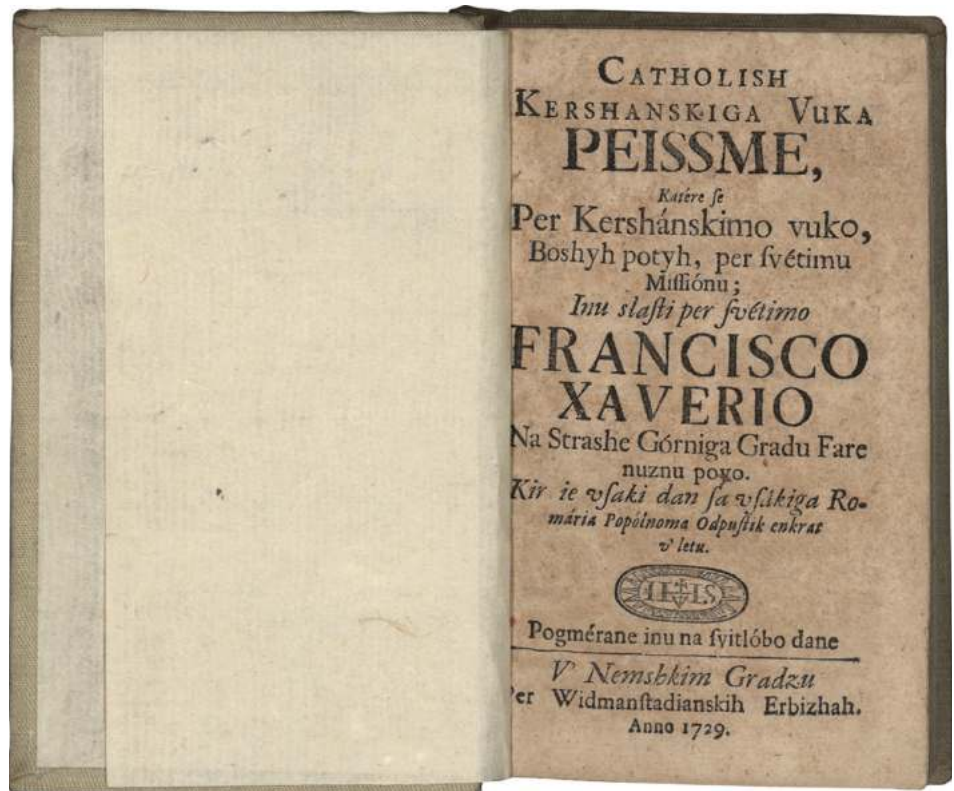
sedem mesecev. Naslednji postanek na tem več kot dve leti dolgem potovanju je bil v Malaji, od koder so s francosko ladjo jeseni 1738 prispeli v Macao. Naslednjo pomlad je dobil dovoljenje za službo astronoma in matematika na cesarskem dvoru in odpotoval proti Peking, kamor je prispel 13. junija 1739.

Že takrat je Hallerstein slovel kot dober matematik, zato je takoj nastopil službo kot namestnik predstojnika Cesarskega astronomskega urada in po smrti Ignaca Köglerja leta 1746 sam prevzel mesto predstojnika, ki ga je zadržal vse do svoje smrti oktobra 1774. V svojem bogatem znanstvenem delu je vzpostavil sodelovanje z akademijami znanosti v Sankt Peterburgu, Parizu in Londonu ter tako vzpostavil plodno znanstveno korespondenco med tedanjo Evropo in Kitajsko. Poleg astronomskih opazovanj, korekcije kitajskega koledarja in izdelave velikega astronomskega opazovalnika (obročasta krogla ali armilarna sfera) je njegovo znanstveno delo obsegalo še izdelavo geografskih kart, izračun zemeljske dolžine Pekinga s pomočjo istočasnega opazovanja Jupitrovih lun in tako ugotovljene časovne razlike med Parizom in Pekingom, odkritje kometa, poskuse z induktivno elektriko in vakuumsko tehniko, proučevanje avtohtonih kitajskih rastlin in živali ter prvi izračun števila kitajskega prebivalstva za leti 1760 in 1761, s katerim je šokiral tedanjo Evropo z oceno, da je imela Kitajska skoraj dvakrat toliko prebivalcev kot Evropa.

V letih, ki jih je preživel v Peking, je igral vidno vlogo, saj se je izkazal kot odličen astronom, matematik in diplomat. Živel in deloval je v portugalskem misijonu pri

13

Slovenska pesmarica, ki jo je Hallerstein prinesel s seboj na Kitajsko. Knjižica s slovenskimi besedili je bila natisnjena leta 1729 v Gradcu. Danes jo hrani državna knjižnica v Peking.

Mednarodni znanstveni simpozij o sinoloških študijah in prvih evropskih misijonarjih na Kitajskem na Univerzi za jezike in kulturo v Pekingu, 26.–27. september 2009.

Južni cerkvi v bližini mestnih vrat Xuanwu ob južni stranici tedanjega pekinškega obzidja in ves čas ohranjal stike s portugalskim dvorom. V Pekingu se je najprej učil kitajski jezik in nato začel delati kot namestnik predstojnika v Cesarskem uradu za astronomijo *qintian jian* 钦天监, kjer je po smrti že dolgo bolehnega predstojnika leta 1746 sam postal predstojnik. Na tem položaju je nato ostal vse do svoje smrti leta 1774. Leta 1752 ga je cesar Qianlong določil za spremstvo portugalskega kraljevega odposlanca, zato je odpotoval v Kanton *Guangzhou* 广州 in nato spremljal odpravo v Peking. Po petih tednih gostij in sprejemov na dvoru je odpravo spremljal še na povratku v Kanton in se nato vrnil v Peking. Za dvakratno pot v Kanton in nazaj je porabil nekaj več kot eno leto. Po uspešno opravljeni nalogi mu je cesar podelil naziv državnega uradnika (mandarina) tretje stopnje.

Hallerstein je imel kot predstojnik urada za astronomijo zelo zahtevno nalogo usklajevati interese jezuitov s cesarskim dvorom na eni strani in na drugi strani s kitajskimi učenjaki, ki so mu bili podrejeni in so delali v njegovem uradu. Poleg tega so obstajala trenja tudi med jezuiti, ker so predstavljali interese različnih evropskih prestolnic, zlasti med skupino, ki je bila pod pokroviteljstvom Portugalske, in med drugo skupino, za katero je stal francoski dvor. Prav pri urejanju in usklajevanju teh občutljivih odnosov se je Hallerstein izkazal za odličnega diplomata.

Hallerstein je bil eden izmed redkih tujcev s tako visokim državnim nazivom in je od vseh jezuitov najdlje vodil delo astronomskega urada. Plod njegovih astronomskih opazovanj je bilo obširno delo »*Observationes Astronomicae*«, ki ga odlikujejo ene izmed najnatančnejših meritev pozicije in svetilnosti zvezd s pomočjo klasičnih instrumentov. Med drugim je odkril komet in je zato po njem imenovan eden od asteroidov, ki so ga pred leti odkrili slovenski astronomi. Pripravil je načrte in po letu 1746 tudi vodil dela pri izdelavi nove ekvatorialne obročaste krogle za

*Udeleženci simpozija o
sinoloških študijah in
evropskih misijonarjih
na Kitajskem na Starem
pekinškem observatoriju.*

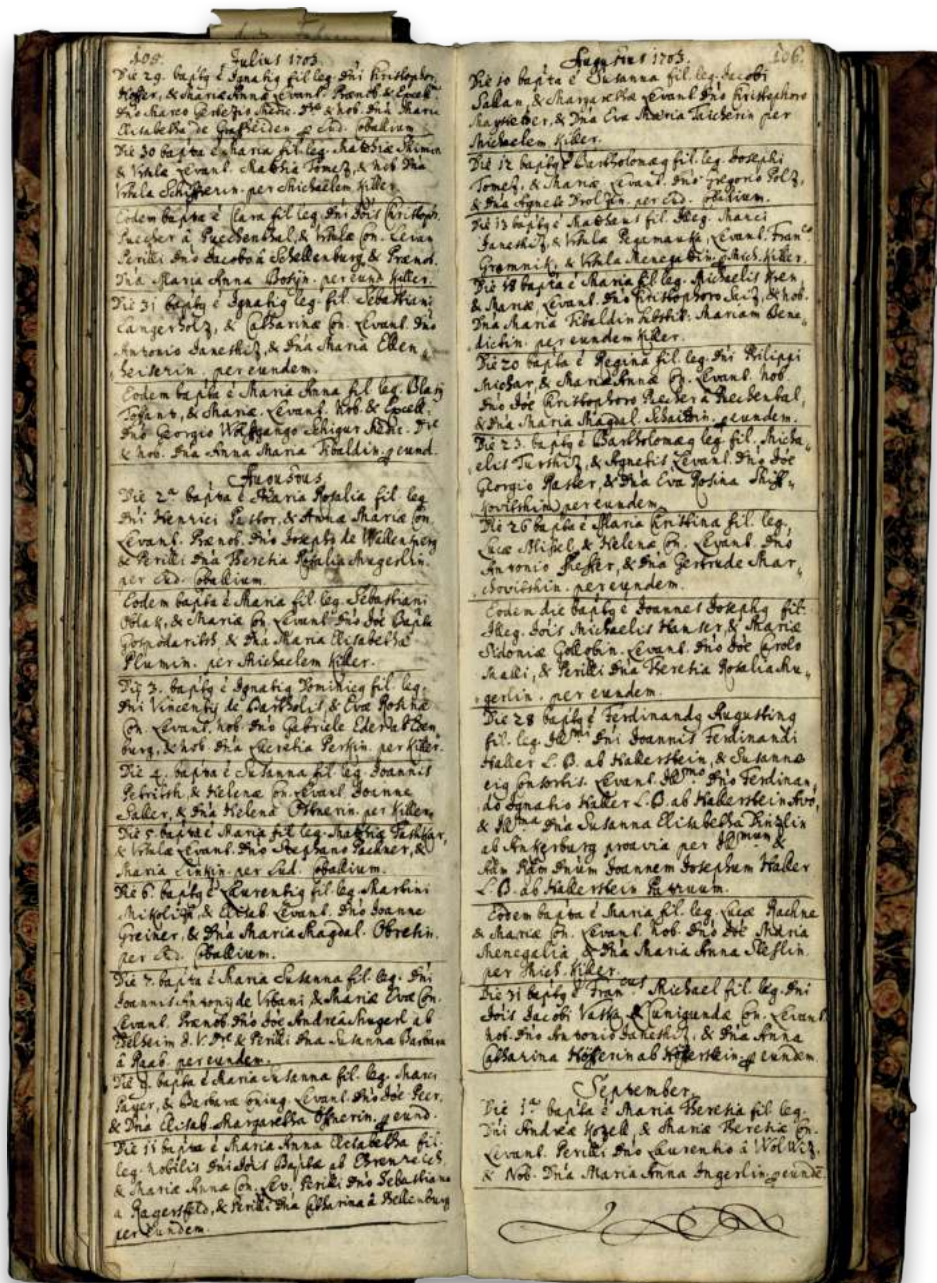

15

astronomski observatorij v Pekingu, ki jo je naročil cesar Qianlong. To je bil zahteven projekt, ker je cesar zaradi uradnega geocentričnega pristopa zahteval ekvatorialno zasnovo, medtem ko so jezuiti opravljali meritve na osnovi heliocentričnega sistema in ekliptike. Zato je ta obročasta krogla neke vrste hibrid s kombinacijo obeh principov in predstavlja unikum med tovrstnimi instrumenti na svetu. Dela so končali leta 1754 in ta krogla je največji ohranjeni astronomski opazovalnik na ploščadi starega observatorija v Pekingu. V isti stavbi je sedaj muzej, kjer so stari astronomski opazovalniki na ogled obiskovalcem na strešni ploščadi. Naj kot zanimivost omenim, da je ta obročasta krogla skupaj s še štirimi drugimi instrumenti iz starega observatorija že bila v Evropi, in sicer kot nemški vojni plen po vstaji boksarjev v Pekingu leta 1900. Instrumenti so bili v Potsdamu razstavljeni vse do leta 1921, ko jih je bila Nemčija po koncu prve svetovne vojne primorana vrniti Kitajski.

Hallerstein je razen astronomskih zadev izdelal še zemljevid Mandžurije in sodeloval pri pripravi velikega atlasa Kitajske, ki so ga jezuiti izdali leta 1769. Preračunal in izpopolnil je kitajski koledar in po registrih dvornih dohodkov izračunal število prebivalcev Kitajske za leti 1760 in 1761, in sicer je za 19 provinc dobil skupno število 196.837.977 prebivalcev v letu 1760 in 1.376.576 več v naslednjem letu. Ves čas svojega dela si je dopisoval z znanstvenimi akademijami v Parizu, Londonu in Sankt Peterburgu. Ko mu je zdravje začelo pešati, je novembra 1773 prosil cesarja, naj ga razreši odgovornega dela v astronomskem uradu, vendar je cesar njegovo vlogo zavrnil in vztrajal, da še naprej ostane na visokem položaju in dela, kolikor pač more. Naslednje leto se mu je stanje še poslabšalo in je umrl kmalu po tem,

Vpis krsta Ferdinanda
 Avgušтина Hallersteina v krstni
 knjigi ljubljanske stolne cerkve.
 28. 8. 1703. NŠAL, ŽA Ljubljana -
 sv. Nikolaj, krstna knjiga
 1700-1712, str. 106.

16

ko je na Kitajsko prispela novica, da je papež ukinil jezuitski red. Pokopali so ga na jezuitskem pokopališču v Pekingu, ki so ga kasneje uporniki v času boksarske vstaje oskrunili, vendar se je njegov nagrobnik ohranil in sedaj stoji v spominskem parku, kjer je bilo nekdaj jezuitsko pokopališče.

Čprav je imel Hallerstein tako visok položaj na Kitajskem dvoru in je dosegel tako pomembne znanstvene uspehe, se je zgodilo, da je kmalu po smrti prišel v pozabo

Naslovnica najboljšeje delo
Hallersteinovega dela o
astronomskih opazovanjih,
objavljenega na Dunaju leta
1768.

tako v rodni Sloveniji kot širše v Evropi ter tudi na Kitajskem. Glede na položaj predstojnika cesarskega astronomskega urada in svoje dosežke bi gotovo sodil ob bok drugim znamenitim jezuitom, ki so v času dinastije Qing zasedali isti položaj pred njim, kot so Adam Shall von Bell (1591–1666), Ferdinand Verbiest (1623–1688) ali Ignatius Kögler (1680–1746) in so prisotni v vseh pomembnih zgodovinskih knjigah tistega obdobja na Kitajskem. Nasprotno je Hallerstein zaradi spleta zgodovinskih okoliščin še do nedavnega ostal skoraj pozabljen in ga ponovno obujamo šele v zadnjih desetletjih. Malo pred njegovo smrtjo je papež Klemen XIV. ukinil jezuitski red in jezuiti so padli iz žarišča osrednjih tem, o katerih bi bilo vredno pisati. Po razpadu Avstro-Ogrskega cesarstva se avstrijski zgodovinarji z njim niso ukvarjali, medtem ko je bil v Sloveniji poznan le v zelo ozkem krogu, zato njegovo ime ni prodrlo v širšo javnost. Tudi na Kitajskem so se kmalu po njegovi smrti razmere spremenile in tujci niso bili več deležni take pozornosti kot prej. Zahodne države so se začele vedno bolj vpletati v kitajske notranje zadeve in poskušale izsiliti čim več prostora za širjenje svoje trgovine, tako da se je na Kitajskem razplamtevalo nezadovoljstvo do tujcev, kar je vrglo senco vsepovprek na vsa dejanja tujcev in tako tudi Hallersteinu ni bilo prizaneseno ter ni bil več zanimiv za tedanje kitajske kronologe in zgodovino pisce. To so razlogi, da njegovega imena skoraj ne zasledimo niti v pomembnih sinoloških knjigah na zahodu niti kitajskih zgodovinskih knjigah.

Uradni cesarjev dokument
iz leta 1753, ki ukazuje
podelitev naslova mandarina
tretje stopnje jezuitskemu
misijonarju F. A. Hallersteinu
kot nagrado za zvesto
službovanje in odgovorno
ravnanje ob obisku
portugalske odprave.
SI AS 1986, Hallerstein
Ferdinand Avguštin.

00037

乾隆十八年四月初二日内閣奉
上諭山西太原府知府員缺著翔平府知府顧世衡調補所
遺翔平府知府員缺即著圖桑阿補授欽此
乾隆十八年四月初四日内閣奉
上諭此次西洋貢使來京劉松齡前往接引沿途辦理一切
甚屬黽勉著加恩賞給三品職銜食俸再伊等照料貢使
不無需費之處著加恩賞給銀二千兩欽此
乾隆十八年四月初四日内閣奉
上諭永常著即馳驛來京開奏未到之前其湖廣總督印務
著恒文暫行署理欽此
乾隆十八年四月初六日内閣奉
上諭鴻臚寺少卿員缺著岳濬補授欽此

Druga težava je bila, da je bil v Evropi dolgo znan le s svojim domačim imenom, medtem ko je na Kitajskem v arhivih omenjan le s kitajskim imenom in zato niso poznali njegove evropske identitete. Prav zato je pomembno, da mu povrnemo ugled in ga ustrezno predstavimo domači slovenski javnosti ter mu hkrati povrnemo mesto, ki si ga zasluži tako na Kitajskem kakor tudi v sinoloških in strokovnih krogih po svetu, da bi tako dobil svoje mesto v zgodovini, ki mu glede na njegove vsestranske dosežke pripada.

Razen med jezuiti in nekaterimi zgodovinarji znanosti, ki so vodili evidenco o njegovih znanstvenih dosežkih, Hallersteina v Evropi skoraj niso poznali. Čeprav

so bila nekatera njegova pisma objavljena v jezuitskem glasilu Welt-Bott, to ni pritegnilo pozornosti sinologov, saj je bil njegov lik skoraj neznan, tako da o njem v Evropi ni bilo obsežnejših zapisov, saj so bili dokumenti o njegovem življenju in delu raztreseni po številnih evropskih arhivih od Dunaja, Bruslja, Pariza, Rima, Vatikana, Leuvna, Sankt Peterburga, Berlina do Londona in Ljubljane, medtem ko je bil zaradi nepoznavanja njegovega kitajskega imena dostop do kitajskih arhivov praktično nemogoč.

Tudi v Sloveniji so za Hallersteina vedeli zelo redki posamezniki, ki so poznali le delce iz njegovega življenja, zato ni bilo mogoče ustvariti celovite podobe o veličini njegovega dela. Prvi se je sistematičnega raziskovanja njegovega življenja lotil etnolog dr. Zmago Šmitek, ki je v 80. letih 20. stoletja začel proučevati slavne Slovence, ki so v preteklih stoletjih potovali v daljne dežele, in leta 1986 njihove življenjske zgodbe objavil v knjigi: Klic daljnih svetov, Radovljica, založba Didakta, v kateri je eno poglavje posvetil Avguštinu Hallersteinu. Njegova zgodba ga je tako pritegnila, da se je lotil poglobljenega raziskovanja in iskanja dokumentov v evropskih arhivih in podatkov iz Hallersteinovih pisem, tako da je zbral večino gradiva, ki je bilo dostopno v Evropi, ter na temelju tega objavil obširno študijo o njegovem življenju in delu z naslovom Zvezde nad Kitajsko, Avguštin Hallerstein v knjigi: Srečevanja z drugačnostjo, ki je izšla leta 1995, prav tako pri založbi Didakta v Radovljici. V tem času so se tudi že sprostile razmere na Kitajskem, tako da je avtorjevemu kolegu etnologu Ralfu Čeplaku uspelo priti do Hallersteinovega nagrobnika, ki prej ni bil dostopen, ker je bilo jezuitsko pokopališče znotraj ograjenega kompleksa Partijske šole v Pekingju. Fotografijo nagrobnika je dr. Šmitek objavil v zgoraj imenovani študiji in tako smo izvedeli za Hallersteinovo kitajsko ime Liu Songling, ki nam je dalo možnost, da smo lahko začeli dokumente o njem iskati tudi na Kitajskem.

19

Več ali manj istočasno z nastajanjem celostne podobe Hallersteina so prve sado-ve obrodili tudi stiki Arhiva Republike Slovenije z njegovimi kitajskimi partnerji. Sodelovanje s kitajskimi arhivi je potekalo že v času SFR Jugoslavije. Ob obisku delegacije kitajskih arhivov v Jugoslaviji leta 1980 je naša stran kitajskim partnerjem prvič podala prošnjo, naj preverijo Hallersteinovo identiteto in okoliščine njegovega bivanja v Pekingju. Naloga se je lotil tedanji namestnik direktorja Prvega zgodovinskega arhiva Kitajske, Ju Deyuan, ki je na temelju podanih podatkov in primerjave s kitajskimi viri potrdil njegovo identiteto s kitajskim imenom Liu Songling. O njegovem delu v Cesarskem astronomskem uradu in njegovih zgodovinskih dosežkih je napisal obsežen članek, ki ga je ob 210. obletnici Hallersteinove smrti leta 1985 objavil v prvi številki revije Muzeja cesarske palače. V tem članku je tudi prvič potrdil Hallersteinovo slovensko poreklo, saj so ga do tedaj imeli za Nemca, ker na njegovem nagrobniku piše Germanus Carniolius. Nova razlaga je pojasnila, da gre za deželo Kranjsko, ki je bila nekdaj del Avstrije, medtem ko je zdaj del Slovenije.

Nov mejnik v proučevanju Hallersteina je predstavljala pobuda Janeza Škrlepa, direktorja muzeja v Mengšu, kjer so osnovali prvo muzejsko zbirko o Hallersteinu, za simpozij o Hallersteinu ob 300-letnici njegovega rojstva. Simpozij je bil v Ljubljani leta 2003 in je vključeval tako zgodovinarje in jezuite, ki so se že ukvarjali

s proučevanjem Hallersteina, kot tudi sinologe, ki so dobili navdih, da te raziskave razširijo na raziskovanje okoliščin, v katerih je delal na Kitajskem, in zbiranje dokumentov o njegovem delu na Kitajskem. Rezultat tega simpozija je bil zbornik: Mandarin Hallerstein, Kranjec na Kitajskem dvoru, ki ga je izdal Muzej Mengeš v sodelovanju z založbo Didakta iz Radovljice. Pomemben del zbornika je bil slovenski prevod pisem, ki jih je Hallerstein pisal iz Pekinga. Drugi vidni dosežek tega simpozija je bila postavitve dvojezične slovensko-kitajske spominske plošče na Hallersteinovo domačijo v Mengšu. Istega leta je prof. zgodovine znanosti Stanislav Južnič pri Tehniški založbi Slovenije izdal še knjigo o Hallersteinovem znanstvenem delu z naslovom: Hallerstein, kitajski astronom iz Mengša.

Ta simpozij je razširil vedenje o izjemnosti Hallersteinovega dela na Kitajskem ter tudi o pomenu njegovega kulturnega poslanstva pri vzpostavljanju zgodnjih stikov med Evropo in Kitajsko ter seveda tudi o izrednem pomenu, ki ga je njegov visoki položaj na kitajskem dvoru imel za kulturne stike med Slovenijo in Kitajsko. S tem se je povečalo zanimanje za nadaljnje raziskovanje njegovega bivanja na Kitajskem, pri čemer se je začela vključevati zlasti nova skupina sinologov, ki se je začela krepiti z začetkom rednega študija sinologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani od leta 1995 dalje. S poznavanjem jezika in družbenih razmer na Kitajskem smo bili sinologi bolje opremljeni za zahtevne naloge iskanja novih virov in proučevanja okoliščin, v katerih je delal Hallerstein. Pri tem je veliko pomagalo dobro sodelovanje z Arhivom Republike Slovenije, ki je našim sinologom prek svojih partnerjev odprl vrata do zgodovinskih arhivov na Kitajskem. Mag. Jani Osojnik je v Osrednji pekinški knjižnici prvi odkril slovensko pesmarico, ki jo je Hallerstein prinesel s seboj na Kitajsko, in tako potrjuje njegovo znanje slovenščine. V Prvem zgodovinskem arhivu Kitajske, kjer hranijo državne in cesarske dokumente zadnje dinastije, smo našli nad dvajset cesarskih dokumentov, ki se nanašajo na Hallersteina, in dosegli, da jih od tedaj dalje pri pregledovanju arhivskega gradiva sistematično zbirajo, tako da se je njihovo število že več kot podvojilo.

Druga naloga je bila povrniti Hallersteinu ugled in mu zagotoviti zgodovinsko veljavo, ki mu pripada tako v Evropi kot na Kitajskem in v širši svetovni strokovni javnosti, ob bok ostalim velikim jezuitom, ki so od 16. do 18. stoletja delali na Kitajskem. Otvoritvena predstavitev Hallersteina širšim sinološkim krogom je potekala na 16. konferenci Evropske zveze za kitajske študije EACS leta 2006 v Ljubljani, kjer so se vrstila predavanja in okrogla miza o pomenu jezuitov in njihovega dela na Kitajskem v času zadnjih dinastij s poudarkom na pomenu Hallersteina in odkrivanja njegove skoraj pozabljene vloge kot predstojnika Cesarskega astronomskega observatorija. Številni udeleženci te konference so se strinjali glede njegovega pomena za sinologijo in zgodovino, še posebej v Sloveniji, Avstriji, na Portugalskem in Kitajskem, torej v državah, s katerimi je bilo njegovo delo najbolj povezano. Kasneje so se podobna predavanja na temo Hallersteina vrstila na številnih mednarodnih sinoloških srečanjih in tudi na konferencah o zgodovini znanosti.

Naslednji korak za promocijo Hallersteina mednarodni javnosti je bil storjen, ko smo v sodelovanju z multimedijским centrom KIBLA iz Maribora pridobili projekt EU na področju kulturnega dialoga med EU in Kitajsko z naslovom Hallerstein,

pri čemer je bila KIBLA nosilec projekta, medtem ko so kot partnerke sodelovale institucije iz Avstrije, Češke, Portugalske in Kitajske. Projekt je bil zastavljen kot kulturno-umetniška promocija in znanstveno-raziskovalna naloga. V tem okviru so potekali kulturni dogodki za promocijo Hallersteina v vseh navedenih državah in znanstveni simpoziji v Mariboru, na Dunaju, v Bragi na Portugalskem in na Univerzi za jezike in kulturo v Pekingu, kjer smo ga prvič, skupaj s kitajskimi raziskovalci, ki so se že ukvarjali s Hallersteinovo zapuščino, celovito predstavili kitajski strokovni javnosti. Sklepni del tega evropskega projekta, ki je potekal v letih 2008 in 2009, je bila na umetniškem področju kombinirana predstava baleta in sočasne animacije kožnih lutk v Slovenskem narodnem gledališču v Mariboru ter na znanstvenem področju izdaja zbornika: A. Hallerstein - Liu Songling, The Multicultural Legacy of Jesuit Wisdom and Piety at the Qing Dynasty Court, ki ga je izdala KIBLA v sodelovanju z Arhivom Republike Slovenije leta 2009. Zbornik poleg prispevkov domačih raziskovalcev vsebuje tudi članek kitajskega zgodovinarja Ju Deyuana, ki je na Kitajskem prvi začel proučevati Hallersteina, medtem ko dobro tretjino knjige predstavljajo angleški prevodi do sedaj znanih Hallersteinovih pisem. Zbornik je bil skupaj s pismi preveden še v kitajski jezik in je izšel pri založbi Daxiang v mestu Zhengzhou leta 2015. Istega leta je v Šanghaju pri založbi San lian shudian izšel še kitajski prevod knjige Stanislava Južničiča in tako je kitajsko občinstvo prvič dobilo obsežnejše na široko dostopne informacije o življenju in delu Hallersteina, kar je bistveno povečalo njegovo prepoznavnost na Kitajskem.

levo:

Spominska plošča, posvečena Ferdinandu Avguštinu Hallersteinu, na mengeškem dvorcu, kjer je odraščal Hallerstein. Mengeški dvorec se imenuje tudi Ravbarjev ali Zgornji grad.

desno:

Nagrobnik Ferdinanda Avguščina Hallersteina na starem jezuitskem pokopališču v Pekingu. Danes znotraj ograjenega kompleksa partijske in visoke upravne šole v Pekingu. Ob nagrobniku stoji Aleksander Blaznik iz Arhiva RS.

Ob njegovih znanstvenih dosežkih je treba poudariti tudi izjemen kulturni in simbolni pomen njegovega bivanja na cesarskem dvoru v Pekingu. Za povrnitev njegovega ugleda in potrditev izjemnega mesta pri vzpostavljanju zgodnjih stikov med Slovenijo in Kitajsko si že več kot desetletje prizadeva več institucij iz obeh držav, ki med seboj že dolgo dobro sodelujejo. Predvsem je to sodelovanje med Arhivom Republike Slovenije in kitajskimi arhivi, sodelovanje med obema akademijama znanosti, Univerzo v Ljubljani in Univerzo za jezike in kulturo v Pekingu, Slovenskim etnografskim muzejem, Muzejem astronomije v Pekingu in Muzejem Mengeš. Omenjene institucije so sodelovale na okrogli mizi o Hallersteinovem znanstvenem delu, ki jo je ob 100-letnici organizirala Univerza v Ljubljani oktobra 2019. Obeležje Hallersteinovega znanstvenega dela v okviru praznovanja 100-letnice ustanovitve sodobnega univerzitetnega študija v Ljubljani je bil poklon njegovim znanstvenim dosežkom in priznanje zgodovinskih temeljev za razvoj sodobne univerze v Ljubljani.

Prizadevanja vseh navedenih institucij so se osredotočala na pobude za postavitve replike obročaste krogle kot spomenika Hallersteinu v Ljubljani. Počakati je bilo treba še, da sta to pobudo podprli tudi vladi obeh držav, s čimer je bila odprta pot za realizacijo tega projekta. Postavitev replike obročaste krogle na prestižni lokaciji ob Ljubljani pred Gruberjevo palačo, v kateri domuje Arhiv Republike Slovenije, bo pomenila spomenik velikemu znanstveniku in znanstvenemu dosežku našega rojaka iz 18. stoletja. Spomenik bo hkrati poudaril pomen zgodnjih stikov med Slovenijo in Kitajsko ter med Evropo in Kitajsko. S tem bo postal trajno obeležje prijateljskega sodelovanja med Slovenijo in Kitajsko ter navsezadnje tudi prvovrstna kulturna in turistična zanimivost. ■

Stari pekinški observatorij in zvezdni opazovalnik

Ob 30. obletnici vzpostavitve diplomatskih odnosov med Kitajsko in Slovenijo ter 320. obletnici rojstva Ferdinanda Avgušтина Hallersteina

Qi Rui

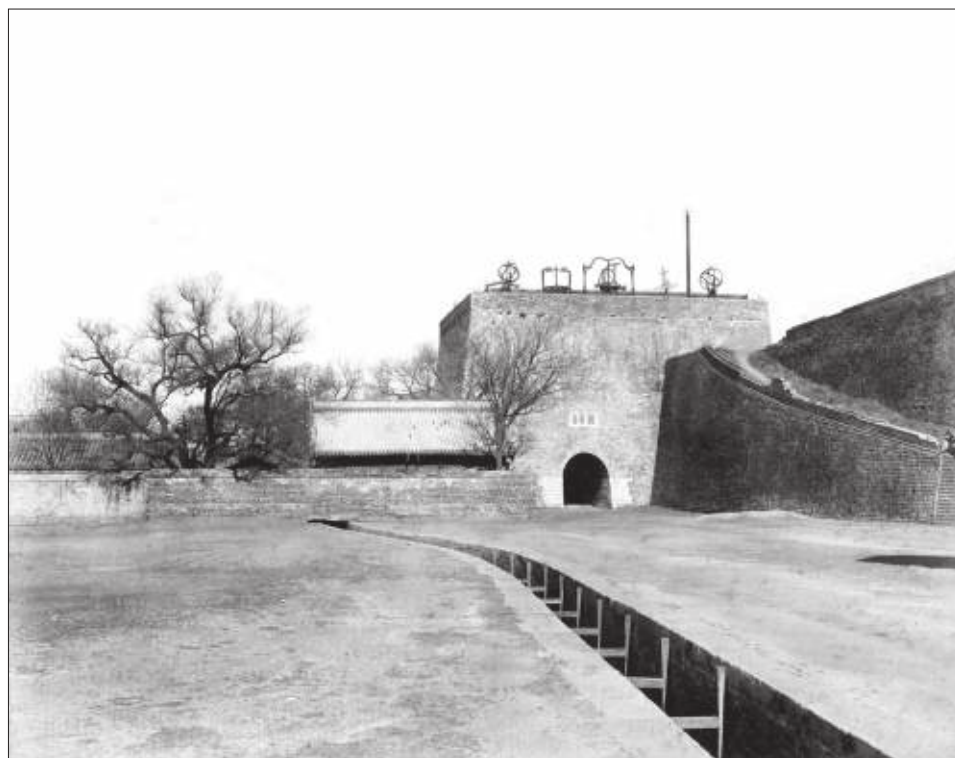
namestnica direktorja
Pekinškega planetarija
in direktorica Starega
pekinškega observatorija

Pekinški planetarij, ki je bil ustanovljen leta 1956, je bil prvi astronomski muzej v Ljudski republiki Kitajski ter je zdaj del Pekinške akademije znanosti in tehnologije. Pekinški planetarij ima dve lokaciji, na eni je sodobno in tehnološko bogato prizorišče in na drugi Stari pekinški observatorij z dolgo zgodovino. Stari pekinški observatorij je bil v času dinastij Ming in Qing cesarjev observatorij, kjer je dolgo časa delal Slovenec Ferdinand Avguštin Hallerstein (1703–1774) ter kjer so potekale prve znanstvene in kulturne izmenjave med Kitajsko in Slovenijo.

Cesarjev observatorij v dinastijah Ming in Qing

V starodavni Kitajski je imela astronomija veliko višji status kot v sodobnem času, saj so stari Kitajci verjeli, da so zadeve, povezane z nebom, v povezavi s pravicami vladarja in njegovo neposredno varnostjo, prav tako so bili z nebom in koledarjem

25

Zgodovinska fotografija
Starega pekinškega
observatorija.

povezani vsi pomembni dogodki v državi. »Opazovanje in merjenje časa« je bila torej glavna prioriteta države. Astronomski instrumenti niso bili le znanstveni instrumenti za opazovanje neba, temveč tudi ceremonialni instrumenti in simboli cesarske moči in vladavine. Ob ustanovitvi nove dinastije je bila gradnja kraja za opazovanje in čaščenje neba pomembna prednostna naloga v političnem udejstvovanju države. Tradicionalno so bili ti kraji opazovanja neba znotraj skrivnih astronomskih vrtov cesarske družine, kjer je dvor imenoval posebne uradnike, ki so skrbeli za vse zadeve, povezane z nebom, medtem ko si jih navadni ljudje niso smeli ogledati.

Stari pekinški observatorij je bil uradno zgrajen v dinastiji Ming, v sedmem letu vladanja cesarja Zhengtonga (1442), pred 581 leti. Lokacija Starega pekinškega observatorija je bila izbrana na jugovzhodnem robu obzidja prestolnice Dadu, dinastije Yuan. Njegovi začetki segajo v čas dinastije Yuan. Leta 1279 sta astronom Guo Shoujing in Wang Xun v bližini zgradila takrat največji astronomski ustanovi na svetu, Komisijo za astronomijo in Urad za astronomijo (Taishi Yuan in Sitiantai), ter namestila številne astronomske instrumente. V tem času je razvoj tradicionalne kitajske astronomije dosegel vrhunec. Ob nastopu dinastije Ming je cesar Chengzu leta 1421 preselil svojo prestolnico v Peking. V obdobju cesarja Zhengtonga je bilo v bližini Komisije za astronomijo dinastije Yuan dodeljeno zemljišče za gradnjo ploščadi za opazovanje zvezd – zdaj znane kot observatorij – kjer so bili nameščeni astronomski instrumenti, kot sta armilarna sfera in preprosta armilarna sfera. Pod ploščadjo so zgradili zgradbe, kot sta dvorana vijolične zvezde in dvorana sončne ure, medtem ko so bili zgradbe in instrumenti večkrat popravljeni in izboljšani.

Ukradeni Zvezdni opazovalnik, ki ga je načrtoval F. A. Hallerstein, v Nemčiji pred palačo Orangery v Potsdamu. Zvezdni opazovalnik je bil odpeljan v Nemčijo kot nemški vojni plen po vstaji boksarjev v Pekingu leta 1900. V Potsdamu je ostal do leta 1921, ko ga je bila Nemčija po koncu prve svetovne vojne primorana vrniti Kitajski.

27

Stari pekinški observatorij je imel že takrat enak obseg in postavitev, kot ju poznamo danes.

V času dinastije Qing je observatorij še naprej opravljal naloge cesarskega observatorija, vendar so zamenjali instrumente. Od konca dinastije Ming do sredine dinastije Qing je v observatoriju delovala skupina tujih misijonarjev, ki so skrbeli za astronomska opazovanja in koledarske izračune. Ti misijonarji so v Starem pekinškem observatoriju izdelali astronomske instrumente po zahodnih vzorih. Gre predvsem za šest velikih astronomskih instrumentov, ki jih je v obdobju Kangxija izdelal Belgijec Ferdinand Verbiest, za instrument za določanje zemljepisne širine in dolžine, ki ga je izdelal Nемеc Kilian Stumpf, ter za instrument zvezdni opazovalnik, ki ga je v obdobju cesarja Qianlonga izdelal Slovenec Ferdinand Avguštin Hallerstein. Ti instrumenti so nadomestili instrumente, ki so bili prvotno nameščeni na vrhu ploščadi.

Po revoluciji leta 1911 je bil observatorij preoblikovan v Osrednji observatorij in nekaj časa so se v njem izvajale dejavnosti astronomskega in meteorološkega opazovanja. Leta 1922 so v observatoriju ustanovili Kitajsko astronomsko društvo, kar je pomenilo začetek obdobja sodobnega razvoja kitajske astronomije. Z izgradnjo drugih sodobnih astronomskih postaj na Kitajskem je Osrednji observatorij leta 1929 končal svojo misijo neprekinjenega opazovanja, ki je trajala skoraj 500 let.

Stari pekinški observatorij se je leta 1929 preimenoval v Nacionalno astronomsko razstavno dvorano in tako postal prvi astronomski muzej na Kitajskem. Po ustanovitvi Ljudske republike Kitajske je bil Stari pekinški observatorij uvrščen na seznam

pomembnih zgodovinskih in kulturnih spomenikov, zavarovanih na državni ravni, in med kraje Domoljubne vzgoje. Da bi predstavili veličastne astronomske dosežke starodavne Kitajske, so ga odprli za javnost.

Armilarna sfera, ki jo je naročil cesar Qianlong – Zvezdni opazovalnik

Ob koncu dinastije Ming so preko oceana na Kitajsko prišli jezuiti in odprli vrata množičnemu uvozu zahodne znanosti in tehnologije. Takrat sta se kitajska starodavna znanost in tehnologija zblížali s svetovno znanostjo in tehnologijo. Astronomija, najrazvitejša med tradicionalnimi kitajskimi znanostmi, je bila prva, ki se je začela srečevati in mešati z zahodnimi vedami. Stari pekinški observatorij je bil priča številnim pomembnim dogodkom v znanstveni in kulturni izmenjavi med Kitajsko in Zahodom.

Belgijski misijonar Ferdinand Verbiest (1623–1688) je med letoma 1669 in 1673 pridobil odobritev cesarja Kangxija in dal izdelati šest velikih bronastih astronomskih instrumentov: ekliptično armilarno sfero, ekvatorialno armilarno sfero, horizontalni krog, kvadrant, merilnik in nebesni instrument. Nekaj desetletij pozneje je bil izdelan še instrument za določanje zemljepisne širine in dolžine. Vsi ti instrumenti so temeljili na najnaprednejših astronomskih instrumentih, ki so bili takrat na voljo na Zahodu.

28

Zgodovinska fotografija zvezdnega opazovalnika, ki ga je načrtoval F. A. Hallerstein, v Starem pekinškem observatoriju.

V devetem letu vladavine Qianlonga (1744) je takratni nadzornik Cesarskega urada za astronomijo Ignacij Kögler (1680–1746) skupaj z drugimi prosil cesarja za revizijo podatkov zvezdnih opazovanj iz obdobja Kangxi. Omeniti velja, da je bil Slovenec Ferdinand Avguštin Hallerstein v četrtem letu Qianlongove vladavine (1739) zaradi svoje posebne nadarjenosti v astronomiji predstavljen v Pekingu, medtem ko je bil v osmem letu Qianlongove vladavine imenovan za namestnika nadzornika Cesarskega urada za astronomijo – na tem položaju je bil očitno desna roka Ignacija Köglerja. Takoj po smrti Ignacija Köglerja leta 1746 je bil Ferdinand Avguštin Hallerstein imenovan na mesto nadzornika Cesarskega urada za astronomijo, kjer je dejansko vodil zbiranje del o astronomiji (dokončano leta 1752) in za izdelavo zvezdnega opazovalnika. Hallerstein je imel visoko raven astronomskega znanja ter je s seboj prinesel najnovejše zahodne astronomske teorije in najnovejše dosežke na področju astronomskih opazovanj, kar je morda tudi razlog, da je Kögler takoj, ko je Hallerstein začel delati kot njegov pomočnik, začel samozavestneje nastopati pred cesarjem Qianlongom.

Cesar Qianlong se je po tem začel zanimati za Stari pekinški observatorij in ga 27. oktobra z navdušenjem obiskal, si ga osebno ogledal in se seznanil z njegovimi instrumenti, nato je svoje misli izrazil pristojnim uradnikom. Menil je, da je armilarna sfera instrument, ki najbolje odraža kitajsko tradicijo merjenja neba, medtem ko je bila zahodna metoda boljša pri delitvi časa in stopinj – po dinastiji Qing je bil zaradi lažjega računanja čas dneva razdeljen na 96 četrtin, medtem ko je bil obseg kroga določen na 360°. Seveda so uradniki Cesarskega urada za astronomijo Qianlongove misli vzeli še posebej resno in razumeli tudi, kar je ostalo neizrečeno, njegovo željo po posnemanju svojega dedka. Zato so mu podali predlog o zasnovi in izdelavi velike tradicionalne armilarne sfere, ki bi jo postavili na vrh observatorija, kar je cesar Qianlong hitro odobril. Po izdelavi majhnih prototipov instrumentov so začeli izdelovati večje instrumente in v devetnajstem letu vladavine Qianlonga je bila izdelava zvezdnega opazovalnika dokončana.

Cel instrument je dolg 3,7 metra, širok 2,1 metra in visok 3,3 metra ter tehta več kot 5 ton. Zvezdni opazovalnik je znan kot nova vrsta armilarne sfere, zasnovan kot poenostavitev tradicionalne armilarne sfere. Struktura obroča še vedno temelji na tradicionalni kitajski armilarni sferi s tremi plastmi, vendar brez obroča horizonta v zunanji plasti in obroča ekliptike na sredini. Poleg tega si zvezdni opazovalnik izposoja tudi zahodno tehnologijo, podstavek namreč nima kvadratnega žleba, ampak se za izravnavo instrumenta uporabljajo vertikalne črte in vijaki. Namesto arhaične lestvice je obroč razdeljen po sistemu 360°, medtem ko je lestvica prerezana z vodoravno črto, da se izboljša natančnost odčitavanja. Zasnova zvezdnega opazovalnika je kombinacija tradicije in inovacij.

Simbol kitajsko-slovenskega prijateljstva – replika zvezdnega opazovalnika

Začetno izhodišče za projekt izdelave replike zvezdnega opazovalnika je bilo ponovno odkritje Ferdinanda Avguština Hallersteina v 80. letih prejšnjega stoletja, Slovenca, ki je živel v obdobju cesarja Qianlonga iz dinastije Qing in je bil 35 let nadzornik Cesarskega urada za astronomijo in je nazadnje umrl na Kitajskem. Od 80. let prejšnjega stoletja se ob prizadevanjih kitajsko-slovenskih znanstvenikov postopoma zbirajo arhivski dokumenti, pisma, rokopisi in spisi, povezani z Ferdinandom Avguštinom Hallersteinom, s čimer je njegova podoba postala oprijemljivejša in bolj izpopolnjena, zaradi česar mu je svet namenil več pozornosti. Med različnimi zapuščinami, ki jih je za seboj pustil Hallerstein, astronomija zavzema pomembno mesto. Veliki astronomski instrumenti, pri načrtovanju in izdelavi katerih je sodeloval, so nedvomno najbolj dognani in opazni. Z znanstvenega vidika je zvezdni opazovalnik tipičen primer tradicionalne kitajske astronomije. Z vidika umetnosti zvezdni opazovalnik predstavlja najvišjo raven izdelave in umetniške estetike na Kitajskem v tistem času, kar je vse povezano s Slovencem Ferdinandom Avguštinom Hallersteinom. Hallerstein je prispeval h kitajski astronomiji in hkrati z Evropo delil najnovejša kitajska astronomska opazovanja. Njegovo delo je značilen primer civilizacijske izmenjave in vzajemnega spoštovanja med Kitajsko in Slovenijo skozi zgodovino. Želja, da bi ta instrument v obliki replike stal na slovenskih tleh v spomin, je skupna želja vseh tistih, ki poznajo to obdobje kitajsko-slovenske zgodovine.

Replika zvezdnega opazovalnika je pritegnila pozornost voditeljev Kitajske in Slovenije. Med srečanjem voditeljev pobude za sodelovanje med Kitajsko ter državami Srednje in Vzhodne Evrope leta 2017 sta takratna predsednika vlad obeh držav o tem posebej razpravljala. Projekt replike je hitro dosegel znaten napredek, saj sta ga na visoki ravni obe državi spodbujali. 15. oktobra 2019 je veleposlanik LR Kitajske v Sloveniji Wang Shunqing obiskal Stari pekinški observatorij, da bi se s predstavniki Pekinškega planetarija posvetoval in izmenjal mnenja ter predstavil pomen projekta za obeležitev 30. obletnice diplomatskih odnosov med Kitajsko in Slovenijo ter prijateljstva med obema narodoma. Pekinški planetarij in njegova matična organizacija, Pekinška akademija znanosti in tehnologije, pripisujeta projektu velik pomen in ga v celoti podpirata. Kitajska in Slovenija sta kljub vplivu epidemije koronavirusne bolezni covid-19 premagali številne ovire in nadaljevali s projektom replike instrumenta, ki je bil na koncu uspešen. ■

Sodelovanje med Slovensko akademijo znanosti in umetnosti ter Kitajsko akademijo znanosti in spomin na Hallersteina

akad. Peter Štih
predsednik SAZU

Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU) poseduje pomanjšano repliko ekvatorialne obročaste krogle, astronomskega instrumenta, ki ga je v 18. stoletju v Pekingju, kjer je bil vodja cesarskega astronomskega observatorija, dal narediti kranjski jezuit in misijonar Ferdinand Avguštin Hallerstein. Replika instrumenta je darilo Kitajske akademije znanosti (KAZ), s katero je SAZU v zadnjih letih vzpostavila plodno sodelovanje. KAZ (ust. 1949; njena predhodnica je bila Akademija Sinica, ust. 1928) je kitajska nacionalna akademija za naravoslovne, matematične, medicinske in informacijske vede ter je največja kitajska znanstvenoraziskovalna institucija. Združuje več kot sto raziskovalnih inštitutov in je tudi ustanoviteljica treh univerz, v njenem okviru delujejo tudi astronomski observatoriji, kamor sodi tudi muzejski zgodovinski observatorij v Pekingju, ki ga je nekoč vodil prav Hallerstein.

Povezave SAZU in njenega Znanstvenoraziskovalnega centra (ZRC SAZU) s kitajsko znanstveno skupnostjo segajo v sedemdeseta leta 20. stoletja. Takrat je prišlo do sodelovanja Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU s kitajskimi krasoslovci. To nadvse uspešno sodelovanje je bilo od začetka neformalno, medtem ko po osamosvojitvi Slovenije poteka v obliki bilateralnih projektov, ki so prejeli tudi mednarodna priznanja, rezultati raziskav pa so bili objavljeni v mednarodnih revijah in monografijah. Poleg tega ima SAZU od leta 2003 sklenjen tudi bilateralni sporazum o znanstvenem sodelovanju s Kitajsko akademijo družbenih ved (ust. 1977), ki med drugim omogoča znanstvenikom obeh držav gostovanja, občasno poteka tudi sodelovanje s Kitajsko inženirsko akademijo.

Temelji sodelovanja med KAZ in SAZU so bili položeni 14. julija 2017. Tedaj je SAZU obiskala visoka delegacija KAZ z njenim predsednikom prof. Bai Chunlijem na čelu. Rezultat tega sestanka, na katerem je kitajska stran izrazila zanimanje zlasti za

Predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti akad. Tadej Bajd in podpredsednik Kitajske akademije znanosti prof. Yaping Zhang ob predaji pomanjšane kopije Hallersteinove ekvatorialne obročaste krogle na SAZU 28. januarja 2019.

Udeleženci na slovesnosti ob predaji pomanjšane kopije Hallersteinovega astronomskega instrumenta: direktor Inštituta za naravoslovne vede KAZ prof. Zhang Baichun, namestnik direktorice Oddelka za mednarodno sodelovanje KAZ g. Ning Bolun, generalni direktor Urada za mednarodno sodelovanje KAZ prof. Li Yin, direktor Cosylob d. d. dr. Mark Pleško, nj. ekselencna veleposlanik LRK v Sloveniji g. Wang Shunqing, podžupan MOL prof. Janez Koželj, podpredsednik KAZ prof. Yaping Zhang, direktor Arctur d. o. o. mag. Tomi Iljaš, predsednik SAZU prof. Tadej Bajd, podpredsednik SAZU prof. Robert Zorec, podpredsednik SAZU prof. Peter Štih, član III. razreda SAZU prof. Ivan Bratko, predstojnik Oddelka za mednarodno sodelovanje in znanstveno koordinacijo prof. Branko Stanovnik, umetnica ga. Huiqin Wang.

sodelovanje na področju naravoslovnih ved, je bil dvojen. Najprej je bil poleti 2018 podpisan bilateralni sporazum o znanstvenem sodelovanju med obema akademijama, v istem poletju je KAZ povabila SAZU, da bi bila med tridesetimi ustanovnimi člani Zaveznitva mednarodnih znanstvenih organizacij (Alliance of International Science Organizations, ANSO) s sedežem v Pekingju; znanstvene nepridobitne organizacije za promocijo vzdržnega razvoja, medakademijskega in znanstvenega ter tehnološkega sodelovanja. Ustanovna glavna skupščina ANSO je potekala 3. novembra 2018 in se je je udeležil tudi predstavnik SAZU. Nato je decembra istega leta SAZU obiskala delegacija znanstvenikov, ki delujejo v visokotehnološkem parku v mestu Nandžing; namen srečanja je bila vzajemna implementacija vrhunskih temeljnih znanj v nove inovativne prebojne tehnološke rešitve. Enak namen je imel tudi obisk predstavnikov skupine Tianta na SAZU septembra 2022.

Že na sestanku s predstavniki kitajske akademije na SAZU poleti 2017 je beseda tekla tudi o Hallersteinu ter njegovem pomenu za slovensko-kitajske stike in odnose. Predsednik Bai Chunli je takrat izrazil pripravljenost, da KAZ, ki je lastnica instrumenta, poskrbi za izdelavo kopije Hallersteinove ekvatorialne obročaste krogle v merilu 1:1 in za njen transport v Slovenijo. Predsednik SAZU akad. Tadej Bajd je v nadaljevanju o tej iniciativi, v kateri je sodeloval tudi veleposlanik Ljudske republike Kitajske, obvestil tako Urad predsednika Republike Slovenije kot Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. Na tej podlagi so ob vključitvi Mestne občine Ljubljana stekle priprave za postavitve spomenika Hallersteinu v Ljubljani, ki ga bo predstavljala replika omenjenega astronomskega instrumenta.

Visoka delegacija KAZ, ki jo je vodil njen podpredsednik Yaping Zhang, je ponovno obiskala SAZU 28. januarja 2019 ter v znak prijateljstva med ustanovama

in državama podarila SAZU pomanjšano repliko ekvatorialne obročaste krogle. Darilo je bilo javnosti predstavljeno na predavanju Janija Osolnika 26. marca 2019 v Prešernovi dvorani na Novem trgu 4. Predavatelj, ki je več let študiral tradicionalno kitajsko medicino v Guangzhouu in Pekingu, se je s Ferdinandom Avguštinom Hallersteinom in njegovim astronomskim delom raziskovalno ukvarjal že ob tristoletnici njegovega rojstva leta 2003, proučeval je tudi kitajska astronomska besedila in jih prevajal v slovenščino. V predavanju je podal pregled zgodovine obročastih opazovalnikov v Evropi in na Kitajskem, razložil delovanje instrumenta in tudi osnove krogelnega zvezdomerja (sferne trigonometrije) ter na nekaj primerih prikazal uporabo obročnika v praksi.

Pomanjšana kopija Hallersteinovega astronomskega instrumenta je trenutno razstavljena v pisarni podpredsednikov SAZU v drugem nadstropju stavbe SAZU na Novem trgu 3 v Ljubljani. Predvidoma še v letu 2023 bo svoje stalno mesto dobila v avli akademijske stavbe, kjer bo na ogled vsem obiskovalcem akademije. ■

Znanost in umetnost: Ferdinand Avguštin Hallerstein in Huiqin Wang

mag. Metka Lokar

Univerza v Ljubljani
in Pekinška univerza za
tuje študije

Tri desetletja minevajo, odkar se je vsestranska ustvarjalka, umetnica Huiqin Wang, prvič srečala s plemenitim možem, učenjakom Ferdinandom Avguštinom Hallersteinom – tri desetletja, odkar se je njen neustavljivi ustvarjalni duh srečal s svojim neprekosljivim virom navdiha. Od tega prvega srečanja dalje se tako večkrat na prav poseben način prepleteta slovensko-kitajska preteklost in sedanost ter ob vsakem novem genialnem poblisku dokažeta, kako znanost in umetnost, ko si podata roke, ne poznata in ne priznavata meja. Ne geografskih ne časovnih in ne kakšnih drugačnih. Prestopata jih in prižigata luč. Gradita mostove med ljudmi, predvsem med nami, ki se nam morda še vedno prevečkrat zazdi, da Slovenci in Kitajci živimo v dveh različnih svetovih. Pa smo vsi – morda sploh ne tako zelo presenetljivo – tu nekje na tej naši polobli ene in iste zemeljske krogle, počasi in vztrajno vrteče se z vzhoda na zahod, z zahoda na vzhod, z vzhoda na ... in nekje med zvezdami potujoče iz preteklosti v sedanost in iz sedanosti v prihodnost. Katero daljo nam je v svojem času premeril Hallerstein? In katero bi nam premeril, če bi še živel?

»Hallerstein je velikan slovenske kulturne dediščine in tudi najzgodnejši glasnik slovenske kulture,« pravi Huiqin Wang in tako začinja zgodbo o tem, kako jo je leta 2003, ob 300. obletnici Hallersteinovega rojstva, direktor Muzeja Mengeš Janez Škrlep povabil, da za spominsko ploščo na nekdanjem mengeškem Ravbarjevem gradu, družinski rezidenci Hallersteinov, napiše kitajsko kaligrafijo. Hallerstein se je rodil leta 1703, otroštvo in mladost je preživel v Mengšu in Ljubljani, pozneje pa svoje kroge širil vse do Pekinga, kjer je deloval v času med letoma 1739 in 1774 ter tako tam preživel skoraj polovico svojega življenja. Kot mandarin tretje stopnje je na pekinškem cesarskem dvoru vodil astronomski urad ter se ob tem ukvarjal še s preučevanjem kitajske flore in favne, izdelavo zemljevidov, računanjem številčnosti kitajskega prebivalstva ter s kulturno in diplomatsko dejavnostjo, ki je nekoč privedla celo do uspešnega obiska portugalskega kraljevega odposlanca na kitajskem dvoru.

Hallersteinov največji dosežek v tistem času je bila izdelava in postavitve nebesnega opazovalnika – 3,3 m visoke bronaste obročaste krogle na ploščadi Starega pekinškega observatorija, ki je bil zgrajen v času mongolske dinastije in je že tedaj štel častitljivih 300 let. »V štiridesetih letih 18. stoletja je slovenski astronom Hallerstein brez strahu pred stiskami in nevarnostmi prečkal oceane in prišel na Kitajsko krepitev stike med Kitajsko in Evropo,« pripoveduje Huiqin Wang. »Vendar so bila dejstva o tem le malo znana in je zanje vedela le peščica zgodovinarjev ter Hallersteinovih bratov jezuitov. Le nekaj etnologov in sinologov je vedelo, da predstavljata Hallerstein in Liu Songling – takšno je bilo Hallersteinovo kitajsko ime – eno in isto osebo. Mene je najbolj vznemiril podatek, ki ga je omenil Janez Škrlep, da vse do tedaj niti v arhivih in muzejih v Londonu, Lizboni, Sankt Peterburgu in na Dunaju niti v Sloveniji še niso našli njegovega portreta. To me je kot vizualno

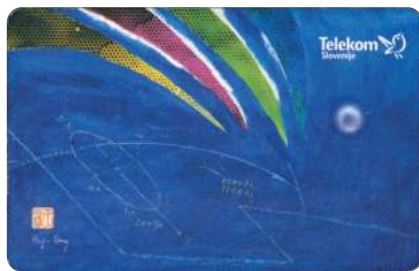

35

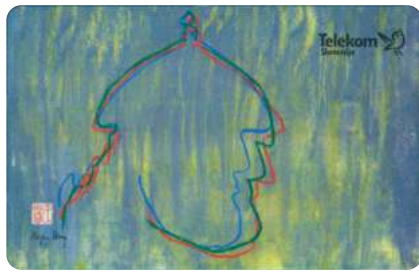
*Multimedijski performans
Hallerstein, Slovensko narodno
gledališče Maribor, 30. oktober
2009.*

umetnico še posebej presunilo. Hotela sem na umetniški način predstaviti njega samega in njegovo zgodbo, da bi ga na ta način spoznalo čim več ljudi.«

Kdo je bil torej Hallerstein? Kakšen naj bi bil njegov zunanji videz? Kakšen astronom je bil? Kako pomembna je bila njegova vloga na kitajskem cesarskem dvoru? Ta in še druga vprašanja so vznemirjala Huiqin Wang in jo gnala v raziskovanje. »Imela sem veliko srečo, saj mi je nekdanji direktor Arhiva Republike Slovenije Vladimir Žumer predstavil veliko res zanimivega zgodovinskega gradiva. Z njegovo pomočjo sem lahko videla dragocena Hallersteinova pisma in dobila dostop do kitajskih arhivov, med drugim do Prvega zgodovinskega arhiva Kitajske, sem lahko vpogledala v starodavne cesarske arhive. V porumenelih dokumentih sem v hipu našla nov umetniški navdih.« Več kot 10 let je Huiqin Wang tako obiskovala kraje, kjer je živel Hallerstein. »Šla sem na stari observatorij v Peking, v Macao, Lizbono in druga mesta, iskat in zbirat material. Pozneje sem posebej obiskala Prepovedano mesto, kjer me je sprejel glavni kustos Nie Chongzheng, ki mi je povedal, da tam ni še nikoli našel nobene naslikane Hallersteinovo podobo. Takrat sem tudi izvedela, da je znameniti italijanski slikar Giuseppe Castiglione za časa cesarja Qianlonga 31 let živel skupaj s Hallersteinom v portugalskem misijonu pri Južni cerkvi v Peking. Čeprav je bil Hallerstein Castiglionejev predstojnik, in ne obratno, za Castiglioneja ve skoraj vsak Kitajec, za astronoma Hallersteina pa je slišala le peščica.«

36

Seriya telefonskih kartic z upodobitvami Huiqin Wang s skupnim naslovom Ferdinand Avguštin Hallerstein 1703–1774, slovenski mandarin, astronom in misijonar, Telekom 2007.

Hallerstein je v svojih pismih, ki jih je pošiljal domov, opisoval tedanjo Kitajsko in omenjal, da se cesar v svojih poznih letih ni več toliko zanimal za astronomijo, vse bolj pa ga je privlačilo zahodno slikarstvo. Tako je vsak dan obiskoval atelje, kjer je slikal Castiglione in kjer se mu je, tako kot drugim v njegovi bližini, krepil občutek za vzpostavljanje dialoga med kulturami. »Ob pregledovanju dokumentov sem nato med starimi knjigami v Prepovedanem mestu končno naletela na opis Hallersteina. Zapustil ga je korejski literat Hong Darong, ki je takrat delal na korejskem predstavništvu v Pekingju in je zaradi zanimanja za astronomijo pogosto obiskoval Hallersteina,« nadaljuje Huiqin Wang pripoved o svoji avanturi s Hallersteinom, ki še traja. »Opisal je pojav Hallersteina s pokrivalom mandarina tretjega reda na glavi, z dolgimi lasmi, spletenimi v kito, dolgo sivo brado in ostrim pogledom. Po tem opisu sem leta 2006 ustvarila prvi Hallersteinov portret – silhueto glave, izrisano z neonsko lučjo.« To njegovo bolj ko ne duhovno podobo sta leta 2007 med ljudi najprej v dveh velikih zamahih ponesla Telekom Slovenije s serijo 49.000 telefonskih kartic in Pošta Slovenije s serijo treh spominskih znamk, zatem pa istega leta še Kulturno izobraževalno društvo KIBLA v Mariboru, ki je Huiqin Wang omogočil uprizoritev animirane zgodbe o Hallersteinu.

Spoznavanje pomena do tedaj skorajda neznanega jezuitskega misijonarja in učenjaka pri krepitvi stikov med kulturami – slovensko, kitajsko in širše – je začelo dobivati nove razsežnosti. Zgodba se tu ni končala, ampak šele dobro začela. V njej je veliko vlogo odigralo prav že omenjeno Kulturno izobraževalno društvo KIBLA z dvoletnim (2008–2009) evropskim projektom Hallerstein, ki je, na temo kulturnega dialoga med Evropsko unijo in Kitajsko, povezal področja kulturne dediščine, uprizoritvenih umetnosti in novih tehnoloških medijev. Če ne prej, smo za Hallersteina ob tem projektu, organiziranem na pobudo in v sodelovanju s Huiqin Wang, in številnih z njim povezanih dogajanjih slišali tako Slovenci kot Kitajci, glas o Hallersteinu pa se je razširil tudi drugam.

Leta 2009 je znani baletnik Edward Clug v Slovenskem narodnem gledališču v Mariboru v okviru omenjenega projekta izvedel visokotehnološko plesno uprizoritev Hallerstein na kitajskem dvoru, ki je vključeval animacijo starih kitajskih

Članek z naslovom »Srečanje znanosti in umetnosti« v Šanghajskem dnevniku o performansu Hallerstein na EXPU Šanghaj 2010. Na fotografiji od leve proti desni Cameron Bobro, Tomaz Dobrila, Huiqin Wang in Edvard Clug.

Serija znamk Pošte Slovenije
na temo F. A. Hallerstein,
izdanih v obdobju med letoma
2008–2010, avtorice Huiqin
Wang.

senčnih lutk. Plesalec je imel na telesu senzorje, prek katerih je računalnik prenašal in spreminjal njegove gibe v dvodimenzionalno sliko senčnih lutk, ki so se hkrati s plesalcem premikale na filmskem platnu v ozadju. To je bila prva tovrstna predstavitev računalniške tehnike na svetu. Slovenski državni arhiv, Kitajski državni arhiv in Kulturno izobraževalno društvo KIBLA so v prostorih Mestnega arhiva Šanghaj priredili razstavo z naslovom *Transfer Beyond Time*, Ferdinand Avguštin Haller von Hallerstein (sledila je dvema razstavama v Sloveniji, prav tako v okviru omenjenega projekta, z naslovom *Nadčasovni prenos*, Umetniške interpretacije življenjske zgodbe Ferdinanda Avgušтина Hallerja von Hallersteina), ki so se je udeležili namestnik generalnega direktorja Državne arhivske uprave LR Kitajske Yang Jibo, direktor Mestnega arhiva Šanghaj Wu Cheng in direktor Arhiva RS dr. Matevž Košir. Na razstavi so predstavili kitajske zgodovinske dokumente in slikovno gradivo, pri čemer so kitajski mediji Hallersteina razglasili za slovenskega Marca Pola. Leta 2010 je bila v sodelovanju s KIBLO v slovenskem paviljonu na EXPU v Šanghaju uprizorjena multimedijaska predstavitev Hallersteina, ki je pri kitajskem občinstvu požela velik uspeh.

Temu je sledil še en nov, pomemben korak v širjenju obzorij. Leta 2014 je Huiqin Wang napisala in naslikala dvojezično slikanico *Hallerstein – Slovenec v Prepovedanem mestu*. V slovensko-kitajski verziji je izšla pri Mladinski knjigi v Ljubljani, v angleško-kitajski verziji pa pri založbi Univerze za jezike in kulturo v

Razstava Huiqin Wang z naslovom *Hallerstein in Svilna pot* v Centru Organizacije združenih narodov na Dunaju, maj 2017. Na fotografiji so generalni direktor Organizacije združenih narodov za industrijski razvoj (UNIDO) Li Yong, slovenski veleposlanik pri OZN, OVSE in drugih mednarodnih organizacijah na Dunaju Andrej Benedejčič in umetnica Huiqin Wang. Li Yong podpisuje dvojezično knjigo Huiqin Wang z naslovom *Hallerstein, Slovenec v Prepovedanem mestu*.

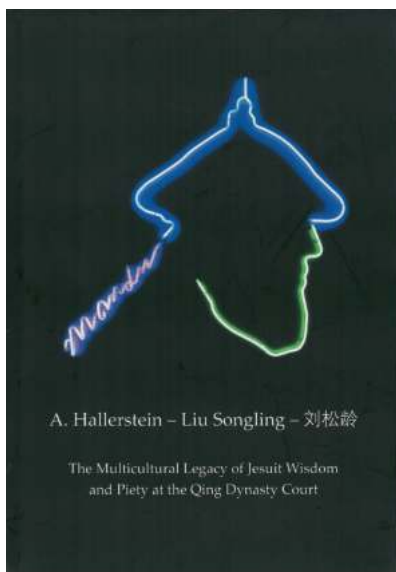

Pekingu. Za slovensko izdajo je avtorica prejela nagrado Kristine Brenkove za izvirno slovensko slikanico 2014 in priznanje zlata hruška za najboljšo izvirno slovensko mladinsko poučno knjigo 2015, dve dragoceni, pomembni priznanji njenemu delu, ki jima sama pridaja: »Najbolj pa sem bila vesela, ko so učenci osnovne šole v Savskem naselju v Ljubljani po slikanici uprizorili kratko igro in z njo večkrat nastopali v Lutkovnem gledališču v Ljubljani – in to vsakič v polno zasedeni dvorani! Tako so številni slovenski otroci in njihovi starši spoznali Hallersteina, tega napol pozabljenega modreca in astronoma.« Njen namen, da bi Hallersteina predstavili čim širšim krogom, je bil dosežen in presežen.

39

Ko je Huiqin Wang Hallersteina v zgodbi in sliki približala mlajšim in najmlajšim, mu je, morda s tem za vedno, še bolj kot kdaj prej zagotovila tisto, kar mu je že zdavnaj prerokovalo njegovo ime, Liu Songling – Songling kot dolgo in častno življenje. Mož iz skorajda izgubljenega spomina sicer še čaka portretno upodobitev, svoj pravi obraz skriva v ekspresivnih potezah čopiča, s katerimi Huiqin Wang upodablja njegov svet tukaj in tam, a njegova prva, z neonsko lučjo očrtana podoba dobiva zemeljske barve. Blizu resničnim ali ne, ni pomembno. Tudi Prešerna poznamo le v umetniških interpretacijah, pa nas to ne moti. Delajo ga živega, blizu, našega.

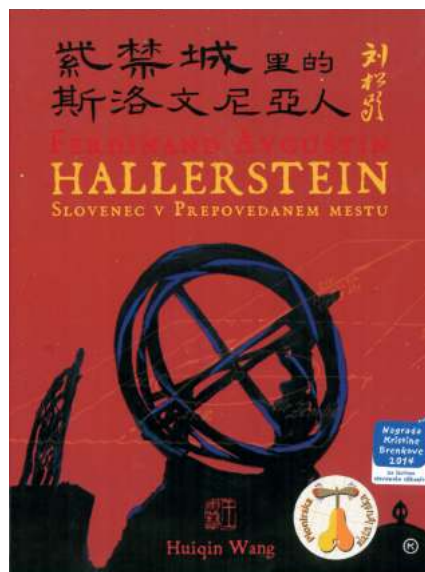
Maja leta 2017 je tudi Urad OZN na Dunaju v svoji razstavnici predstavil likovno upodobitev Hallersteina in njegove zgodbe, kot si jo je zamislila Huiqin Wang, ter s tem slovenskega astronoma promoviral na svetovni ravni. Ferdinand Avguštin Hallerstein je tako še enkrat iz arhivov prek umetnosti stopil v galerijo. Tako kot bo to, verjamemo, storil še kdaj. Pa tudi v knjižnico in gledališče, da ga bodo tudi v prihodnje lahko spoznavali številni, ki drugače zanj morda ne bi niti slišali. Nekje nad Svilno potjo pa bo medtem še naprej meril dalje, štel, računal, zapisoval in dokazoval, da obstaja svet, ki je en sam tu in tam. ■

Knjiga A. Hallerstein – Liu Songling, The Multicultural Legacy of Jesuit Wisdom and Piety at the Qing Dynasty Court, urednik Mitja Saje, KIBLA Maribor in Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana, 2009.

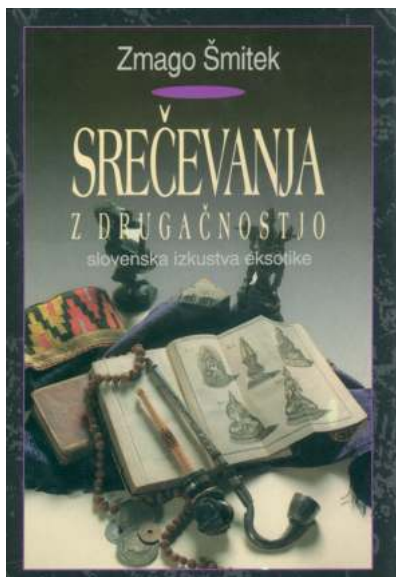

Knjiga Slovenski kulturni odposlanec na Kitajskem Liu Songling (v kitajščini), izdala založba Daxiang v mestu Zhengzhou, 2015. (Kitajski prevod knjige: A. Hallerstein – Liu Songling, The Multicultural Legacy of Jesuit Wisdom and Piety at the Qing Dynasty Court, urednik Mitja Saje, KIBLA, ARS, 2009.)

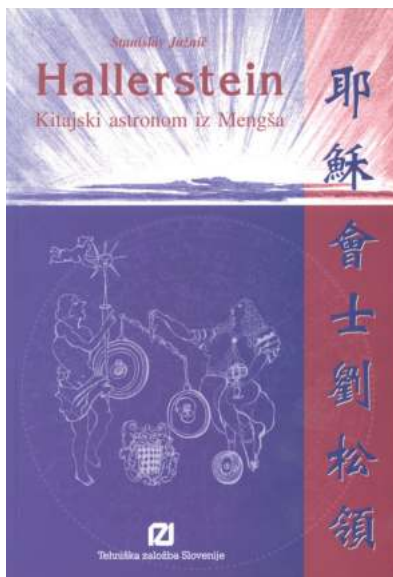

Dvojezična (slovensko-kitajska) knjiga Huiqin Wang z naslovom Hallerstein, Slovenec v Prepovedanem mestu, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2014.

40

Zmago Šmitek, Srečevanja z drugačnostjo, slovenska izkustva eksotike, Didakta, Radovljica, 1995.

Stanislav Južnič, Hallerstein, Kitajski astronom iz Mengša, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 2003.

Mandarin: Hallerstein, Kranjec na Kitajskem dvoru, urednik Viljem Marjan Hribar, Didakta, Radovljica, 2003.

Moja t.

NORIKO, IWATA Alojz

2704 lkr. Aleksandra Filip

Elise xx 27/04/14
California 4.27.14

Silva Photoz Andro

Veljko

Miha Teresa

Hallerstein 自1735年离开家乡
1739年到北京。于1774年逝世。再也没有回来。

我们的理想是中国的改革第一位文德塔。
我们也支持我们的理想成真吗？
请告诉我好吗？

ERIK
Dreda

Alata

Zup

Aisha

SAMUEL

Nina

KAJA ZOE ROMIH

En guerra a cada primavera a Norte Brasil en Rio A.

TIAN i Giubiana
2014. 4. 10
Milan B
Makje Skopje
Tosca
26.4. 2014

Tea P.
Maja
a Grum lona

Bojan P.
Alata
Zup
Aisha
SAMUEL
Nina
KAJA ZOE ROMIH
En guerra a cada primavera a Norte Brasil en Rio A.

SVETLANA
Jina Jago
Vana Gubinski
Thomas
Nina
Gusa
RIMXIV
Nina
Gusa

